

אל ידברו מעניני העולם והקהלה

מתנות כהונה

מאכלי שבת, יש להם הכנה של מתנות כהונה, כמו שהרה"ק מהר"מ מרימנוב זצלה"ה כיד במאכלי שבת, ואמר שהם שיורי מנחות. (דברי בינה - פרשת יצא ד"ה וכל אשר התן)

מאכלי כפול

הרה"ק רבי יוסף מראשקוב ז"ע חי' אומר, להכין לו את המאכלים של סעודת שבת כמדה כפולה, והיה דרכו לאכול ב' פעמים מכל תבשיל, באומרו: שמקודם אכלנו מפני שהיינו רעבים, ועכשיו נאכל לכבוד שבת. (מזקנים אתבונן - ח"א עניני שבת עמוד קעט)

סעודה דלעתית

סעודת ליתן הוא, מה שישראל אכלו כבר בסעודת שבת ויו"ט, והכנסת אורחים ושאר סעודות יצוה, זה המאכל יאכלו לעתיד.

(קדושת לוי - לקוטים ד"ה או יוצא ואכלתם חוץ)

עשרת מאכלי ליל שבת

מנהגי של הרה"ק מקאמארא זצ"ל היה, לאכול עשרה מיני תבשילים בליל שבת, ואלו הם: א, דגים ממואלים, ב, דגים בלתי ממואלים, ג, מרק, ד, בשר עוף, ה, בשר בקר, ו, צואר עוף ממואל, ז, קוגל של לאקשן, ח, צימעס של מייערן, ט, צימעס של פערפיל, י, קאמפאט.

(מנהגי קאמארא - אות קפח)

מהו עיקר הסעודה

כ"ק מרן אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א, סיפר בשם הרה"ק משינאווא ז"ע, דמי שידוע הסודות של מאכלי השבת, יודע שבשבת בלילה העיקר סעודה הוא הבשר ודגים, ובבוקר העיקר הבשר, ובסעודה שלישית רק הדגים.

(זכרונם לברכה - חודש טבת עמוד קלו)

להעלות כל דברים הנמוכים

הרה"ק ר"פ קאריצער זצוק"ל אומר, שבשבת יכולים להעלות כל הדברים הנמוכים והשפלים יי אוכלים רגל בהמה [גאל"ע], וגם בצלים שיש שפלים שביקרות [איי-מיט-צוויבל], וגם גסי שהוא השפל שבמין קיטנית [קאש"ע]. וראו שיש מקומות ברוסיה, ואין שם יהודים, ושם הקמה של הרעטשקי גדול כל כך, עד שיכול אדם להחביא את עצמו בהקמה שלהם, ושטיימיל גם כן לובשין. לפי שהוא זנב החיה, ומעלין אותו עד הראש.

(הפרן של צדיקים - מערכת ז אות א')

מנהגי ישראל תורה

שאלו העטעס ע"ז והשיז לו רצינו כי יש הרבה דינים שצריך להזהר צמיקון הצנים וצנלים כדאיחא צסימן שכ"א ע"כ הוא עושה זאת צעלמו, וצשנת הצא היה שם אורח חסיד אחד שג"כ שאלו לפשר הדבר וענה לו רצינו דהרי צנל מאכלי צנת עולים לחשון צצט, לחות כי הוא יוס השציעי, דג עולה ז', צשר מרק עולים ז' ורק צנל עולה צמ"ק י"ד ולכן צריך לחתכו לשנים ולעשות ממנו שני פעמים ז' וכונה זו לא אוכל למסור לצית הנשים, וצשנת הצא שאלו ע"ז אורח אחר מהצעלי צמים פשוטים והשיז לו כי צנלים מתקלקלים זמן רב קודם האכילה והמשרתת אינה יודעת לכון צדיק צצת שצטעוד ע"כ הנני עושה לחות צעלמס צזמן הרצוי, והגאון ר' יצחק אהרן הי' נוכח כל הג' צצנות וכששמע מרצינו הצירוף השלישל אמר אכן נודע לי שאת העטעס האמיתי אינו מגלה הרצ לשום איש עי"ש, (ואולי י"ל טעם לצשנת עי"ש עפ"י

מסביירים (רמב"ם סופ"ב מהל' גירושין), כי כל איש ישראל מצד נשמתו חלק אלוק מומעל, הרי בתוך תוכו בפנימיותו רצונו להיות טוב, ולעשות רצון הבורא יתברך שמו, רק מי מעכבו, השאור שבעיסה, ולכן אחרי שכופין אותו ואומר רוצה אני, אז כבר כפה את היצה"ר והכניע אותו, וממילא כשאומר רוצה אני, הרי זה בא מתוך עמקי לבבו, ואז מתגלה רצונו האמיתי.

כן הוא בדבר הזה, אף שעדיין לא הגיעו למדרגה כזו, לומר, שאוכלים רק לכבוד שבת, אבל באמירה זו פועלים על הנפש, שיהי' רצונו לאכול לכבוד מצות שבת, ואדם נפעל לפי פעולתו. (השבת נועם הנשמות - עמוד נט)

מעלת המענג - לנשמה היתירה

אמרו בזה"ק, דשבת מעין עוה"ב, שאז יתברר, ועמך כולם צדיקים, כל מאן דאתגור איקרי צדיק, והזמן בשבת לתקן הפגם הזה, שיהיה הגוף בשר קודש. ולכן יש מצוה לענג את הגוף, וכמו שכתב האריז"ל, שבשבת אף אם אוכל להנאת הגוף, הוא ג"כ בקדושה, רק מעלת המענג את השבת הוא כמו שאמרנו, כשמכוין לענג את הנשמה יתירה שנקרא שבת כמו שאמרו בזה"ק, ואז זוכה לכל מה שאמרו בגמרא [שנותנין לו נחלה בלי מצרים].

(פרי צדיק - פרשת וישב אות ז)

במספר שבעה

בשבת קודש מצוה להתענג בתענוגים, בשר יין ג'ים. מורי המי הגאון [רבי צבי הירש] זצלה"ה [בעל זע שעשועים] אמר, שהם שייכים לשבת קודש, וצד בחינת חיבוב השביעיות (ויק"ר טו, יא), שהיא חינת שבת, והיינו שכל אחד מהשלש אלה, עולה במספר ז', ד"ג כפשוטו בגימטריא ז', בש"ד במספר קטן, עולה ז', וכן י"ן במספר קטן, ג"כ עולה ז'.

(חזון למועד - דרושים לשבת דרוש ב)

שיעורי מרבי דוד ישראל בן מ"ו רבי בנימין זאב ז"ל ששמע בשם הרב ז"ל, טעם שיש לאכול בצלים בשבת, כי בצל רמז "בצ"ל, ר"ל בצלא דמהימנותא, ובשבת סוכת שלום פריסת וכו' כדאיחא בזהר (מ"א ממ, א), והוא צלא דמהימנותא.

בעת סעודת שבת יחסים את פיו מלדבר עם ב"ב מעניני העולם נ"י-צייטונג, כי קדוש היום לאדונינו, וכן יחסים את פיו מלדבר מעניני קהל ומחלקותם, כי אי אפשר שלא יתערב דבר רכילות בזה, רק יאמר כל הזמירות הסדורים בסידור בדיצה ובחזרה וכו', ממילא לא יהי' לו פנאי לנסך להתעסק בדברי הבאי.

ויהיה שלא להזכיר על שולחנו הטהור בקדושת שבת, שמו של איש אחר, כי בהזכירו תיכף היא רכילות, הן לטוב והן לרע, כי אפילו כשמדבר טיבות מחבירי, היא בכלל לשה"ר כאמרום ז"ל, לעולם אל יספר אדם בשבתו של חבירו וכו', ומכ"ש בגנותו, לכן דעו בניו, כי בהזכירכם שמו של אדם שלא בפניו הוא לשה"ר, והשומר נפשו ירחק מזה, ובפרט על השוהר הטהור בקדושת שבת.

(צוואת אבא - קרן ה אות טז)

שהוק וקלית

האיכל בשבת עם בני אדם דעושין שהוק וקלות ראש, איתנות שלח"ן נהפך לנח"ש, והשטן מורקד ביניהם והמנא ליצ"ן. (כף החיים, פאלאני - סי' לו אות פב)

לכבוד שבת מלכתא

שמעתי מפי קודש של מורי זקני החר"ד ז"ל, שהיה אומר בתוך סעודת שבת הרבה פעמים 'לכבוד שבת מלכתא' ז"ע. (לחם מן השמים - וקהל דף מא ע"ב)

בדיבור תליא מילתא

אמר הרה"ק מהר"מ [מרימנוב] הנ"ל בסעודת על השולחן, דעו, כי עם קדושת שבת יורדת כל מיני השפעות שבעולם, והאיש אשר ירצה לכבד השפע העליונה, הוא מוכרח להביא הרצון אל הדיבור, ולומר 'לכבוד שבת קודש', והשפע יורד ממילא מלמעלה, וזה רמזו חז"ל (רי"ה כז), זכור ושמייר בדיבור אחד נאמרו, היינו, כי בדיבור תליא מילתא. (בארת המים - פרשת נשא ד"ה מה תברכו) אין ישקר בשבת

נהגו עלמא לומר בשבת באכילתם, לכבוד שבת קודש, כמדומה ששמעתי בשם צדיק אחד [הכהונה על רבו הרה"ק בעל צבי לצדיק מבלאזוב זצ"ל] האין אפשר לשקר בשבת וכו', והלא הקב"ה יודע האמת, שאוכל למלאות נפשו כי רעה. והגם אלו שאינם אוכלים למלאות כריסם, אבל עכ"פ לשבר רעבונם נפשם הצפה, והאין יאמרו דבר שאינו כן, ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו (ועיין להלן במדור 'באחי צדיקים' שהובא הסיפור במילואו).

לכן יעצתי לחבירי, שלא יתנהגו כמנהג העולם, רק יאמרו בכל פעם הכתוב (ישעיה נה, ג) 'וקראת לשבת עונג', וגם יכול לומר הכתוב, 'ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה', כי מכאן אסמכוהו רבנו לאכילת שבת. רק אדם כזה אשר יודע בבירור, כי אינו אוכל רק לכבוד שבת, או אינו אוכל כל ימות השבוע בשר ויין רק בשבת, וכוננתו בשביל כבוד שבת, אז יכול לומר 'לכבוד שבת קודש'. (שלחו הטהור - מאמרי שבת קודש דף רנח ע"ב)

נשגהשמייות מאוסה בעיניו

שמעתי מאמור"ר [הרה"ק ר' חיים מאיר יהואל מאגלניצא] ז"ל, שהוכיח לאדם אחד, אשר הטף אכול איזה מאכל בשבת, ואמר שכונתו לכבוד בת. והוכיח לו, ואמר, כי כל שלא תיקן מדותיו - שהגשמייות יחיה נמאס עליו, או נדמה לו שאוכל בוד שבת, אבל באמת אינו כן.

(אמרו אלימלך - פרשת משפטים ד"ה כי תקנה)

פעם אחת בעת שחזרו קבוצת חסידים מהנסיעה לרבם הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זצוק"ל, ששהו בצל קדשו, כאשר מלאים וגדושים היו בשפע קודש, שהשפיע עליהם רבם הק', ושמתחם היתה ניכרת על פניהם על שזכו להתענג בעריבות נעימות הקדושה, בעת ששהו בצל הצדיק, עמד אז אצלם יהודי פשוט ומגושם מאוד.

וכאשר ראה עליהם את גודל התענוג הזה, חשב בדעתו, הלא הוא כשלעצמו, לאחר שכבר טעם מכל התאוות והתענוגים שיש בעולם הזה, עוד לא זכה מעולם להרגיש תענוג כזה שהחסידים מרגישים כעת, על כן הציע להם היהודי, שיסעו עוד הפעם לרבם, ויקחו אותו אתם, והוא ישלם עבור הוצאות הנסיעה, אך בתנאי, שגם הוא ירגיש תענוג כמותם, בשעותיו אצל הצדיק.

החסידים קיבלו את ההצעה ונסעו אתו. וכשהגיעו אל רבם, מסרו החסידים את הענין להרה"ק. אילם במשך כל השבת לא הרגיש היהודי הזה כלום, וכבר המתין כל העת על צאת השבת, שכבר יוכל לחזור הביתה. והוא כבר רמז להחסידים, שיצטרכו לשלם לו שכר הנסיעה, כיון שלא נתקיים התנאי. אך בסעודה השלישית, הוצת בלב היהודי התעוררות גדולה ותרהורי תשובה אמיתית על מעשיו, עד כדי כך, שכבר החליט להישאר שם לשהות בצל הקודש.

אחד השבת נכנסו החסידים אל הרה"ק, ושאלו ממנו לפרש הדבר, אמר להם הרה"ק ר' אהרן זצוק"ל, מתחילה בראתי את היהודי הזה לא מצאתי אצלו שום דבר טוב, בכדי שתהיה לי אחיזה אתו, שאוכל להשפיע עליו דבר מה, בסעודה שלישית חיפשתי אצלו, עד שבצאתי איך שפעם אחת בשבת קודש, בעת שהיה היהודי הזה שקוע באכילתו, הפליט מפיו המילים 'לכבוד שבת קודש', ובכח עובדא טבא זו, כבר היה לי מקום לאחוז בו, ולהצית בו התעוררות של הרהורי תשובה.

(ילקוט מאורי אור - עניני שבת עמוד רפג)

יאמר עד שיאכל באמת 'לכבוד שבת'

לביטוי של המגיד **מזלאטשוב** זצ"ל נקלע בערב שבת עובר אורח, הזמין המגיד לסעוד על שולחנו בשבת קודש. לביל שבת כשהסבו לשולחן לסעודת שבת, ביקש המגיד מאורחו, להגיד לפני אוכלו, את המילים 'לכבוד שבת קודש'. האורח שהיה עייף ורעב מטלסול הדרך, ענהו, שהוא אינו יכול לעשות שקר בנפשו, בעוד שהוא מרגיש שכונת אכילתו היא, אך ורק כדי לשבור את רעבונו.

השיבו המגיד הקדוש, בראיה מן המקרא שכתוב ביוסף הצדיק, שם נאמר, שלא שמע יוסף הצדיק לפיתוי היצר הרע, אלא יזימאן' (בראשית לט. ח). והטעם שעל תיבה זו, היא שלשלת, ללמד על הצורך לבאן ולחזור ולמאן, נגד היצר הרע, עד שבאמת לא ירצה. כך באמירת המילים, צריך לומר 'לכבוד שבת קודש', ולהחזר ולומר, עד שבאמירת הפה יעורר הלב, לאכול באמת לכבוד שבת קודש.

(זמירות לשבת, ועוהול - ליקוטי אמרים עמוד קטו)

מיאן לאכול מיערן בחול

סיפר אחד, כשביקר אצל **הגה"ק מאסטראווא** זצ"ל בעיר לאדו, כשהיה בבית זקינו ר' נתנאל ע"ה (הרה"ק חלה. ובא הרופא לבדוק אותו), וסיפר לי הרופא, שאמר להרה"ק שעליו לאכול גרמיוא. שאל הרה"ק, מה זה גרמיוא. וענה הרופא, מיערן. התיישב הרה"ק על מיטתו ואמר בקול, 'וואס? איך וועל עסן מיערן (צימעס) פון הייליגן שבת, אינמיטן די וואך?'

מאכל מיוחד לשבת

סיפר הרה"ק ר' **איציקל מפשעווארסק** זצ"ל: שפעם אחת ביומא דפגרא, הביאו ביצים עם בצלים לשולחן, ואמר הגה"ק **רבי שמחה ישכר בער מציעשינוב** זצ"ל, שבאמצע השבוע אין אוכלין מאכל שבת.

וסיפר עוד מהרה"ק מציעשינוב, שאביו הרה"ק משינאווא שמע מזקינה מופלגת, נכדת הרה"ק ר' משה מאוסטראה זצ"ל, בעל ערוגת הבושים על שיר השירים, שפעם אחת היה הבעש"ט הק' בבראד, אצל זקינה הרה"ק ר' משה הנ"ל, וערך זקינה מפה לבנה עם נרות, ולבש לכבודו שטריימל ובעקישע כמו בשבת. והאשה הנ"ל אכלה ביצים עם בצלים, וכשהבעש"ט הק' נכנס, וראה אותה אוכלת מאכל הנ"ל, אמר לה: 'מיין קינד דאס מאכל עסן אידן נאר שבת'.

(שיח זקנים - ח"א עמוד א)

מאכלי שבת אינם נאכלים בחול

מקובל אצל נכדי הגאון **רבי צבי הירש חריף** - בעל **טיב גיטין** זצ"ל, דפערס אחת ביקר אצלו מרן חתת"ס זצ"ל, וזוגתו הרבנית הכינה מטעמים כדי המלך, לכבוד האורח הנכבד. ובין המאכלים הכינה מאכל צימע"ס, וכאשר חוגג לפניו, אמר: 'שהוא מאכל שבת, ומאכל שבת עסט מען נישט אין דערוואכן.'

והשיבה על כך הרבנית בחכמה, כי בהיות שזכו לאורח גדול כזה, הרי אצלם עתה בחינת שבת, מרן ז"ל נתנה מאוד בתשובתה, והפסיד שיה פעם ראשון שניצחתו אשה, ואכל מהמאכל ההוא.

(אוצרות הסופר - כרך יג עמוד סג)

תנאון ר' משה נתן **שיח זקני** שיק זצ"ל היה רב בקהילת רבי יעקב בברדיאפעסט לפני המלחמה, ולאחר המלחמה היה הרב הראשי לקהילת הארטאוואקסית באונגארן. בשנת תשכ"ד ביקר בארצותינו ושרת בני ברק. ובלי שבת התאספו לכבוד רבני מוצאי אונגארן באכסנייתו, וספר אז: אשתי הרבנית מרת יוכבד ע"ה, היתה נבחרת על זגאון המפורסם רבי **קאפל רייך זצ"ל** - ביראפעסט. בהיותו אביר צעיר לאחר החתונה הלכה אשתו הצעירה להתלונן על אצל זקניה: בלי-אמנם אביר חשוב. וישב על הזתודה ועל הצעודה יומם ולילה, אך לשאני הדוברת עמו על עניני התאונה לשבת, הוא מזלזל בה, ואומר: מה זה חשוב איזה מאכלים תכנין, וכי דברים אלו חסניני קייאל ל' חויי רבי קאפל וגער בי בלשון הרפה: 'יונגערמאן! וכי אהו זישב שהארטאוואקסית - ישראל - הדרודות שממשיכים מודר לדור לזית זאמנים לזי ולתרותו - בזכות התורה שלך הוא געזעבן דע לך: המאכלים שאשדן טורדות ומכנותי הדקודק שמדקודקות הנשים צדקניות בשראל בשרת המסודרת מודר לדור, - הם השומרים על הארטיקוליוס.'